

הערכה ממוכנת של איכות המידע במערכות וויקי:

מחקר משתמש / יערי אתי

תקציר:

אחד האתגרים המרכזיים, הניצבים בפני המשתמש בבואו להעריך את איכות המידע, המתפרסם בסביבות תוכן פתוח, כדוגמת וויקיפדיה הינו שלרוב אין באפשרותו ליישם את השיטות המסורתיות להערכה, כגון בדיקת זהות המחבר ומהם מניעיו, על מנת לשער האם ניתן להסתמך על דבריו. דרכים ידועות נוספות להערכה אף הן אינן נוחלות הצלחה. שיטת ההצלבה בין מקורות המידע אינה מאומצת על ידי המשתמשים, היות והינה נתפסת כדורשת השקעת זמן ומאמץ ניכרים ואינה מתיישבת עם השאיפה לסיפוקים מידיים. כמו כן, טבעו הדינאמי של התוכן מערים קשיים על ההוצאה לפועל של תהליכי הערכת איכות, המושתתים על ביקורת עמיתים.

עניינם אלו מאירים את הצורך בשכלול שיטות הערכה הקיימות ואף בפיתוחן של דרכים חדשות, אשר תותאמנה לאופיין המיוחד של הסביבות, בהן התוכן נוצר בדרכים שיתופיות. אחת הגישות המקובלות כיום מבוססות על השימוש באמצעי הערכה ממוכנים. גישה זו מאגדת תחתיה מגוון דרכים, אשר מבקשות להעריך את טיבו של התוכן באופן אוטומטי, קרי ללא קבלת קלט מן המשתמש והצגת תוצאותיה של הפעולה לצרכני מידע.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון את סוגיית ההערכה הממוכנת מנקודת מבטם של המשתמשים. מן המטרה הזו נגזרו שלוש מטרות משנה. האחת, לבחון כיצד שופטים צרכני המידע את איכותו של התוכן, המתהווה בסביבות בהן תהליך הכתיבה הינו שיתופי, כגון סביבת וויקיפדיה. השנייה, לבדוק האם ניתן ליישם את תובנותיהם של המשתמשים לבניית כלי ממוכן ממוקד- משתמש להערכת איכות המידע. השלישית, לבחון מהי עמדתם של המשתמשים באשר לסוגיות, הקשורות לצירופו של כלי ממוכן, המבוסס על שיטת הערכה זו לסביבות אלו.

המחקר בוצע בשני שלבים עוקבים תוך נקיטת גישה מגששת. השלב הראשון התבסס על פרדיגמה איכותנית ובו השתתפו 64 משתמשים, אשר התבקשו להשלים שתי משימות שיפוט, להשיב לשאלות במסגרת ראיון חצי מובנה ולמלא שני שאלוני רקע. במשימת השיפוט הראשונה נקראו המשתתפים להעריך את איכותם של חמישה ערכים מתוך וויקיפדיה בשפה העברית ולהצביע על שני ערכים, אשר לטעמם הינם בעלי האיכות הנמוכה והגבוהה ביותר מבין החמישה, תוך ציון הסיבה לבחירתם זו. ראוי לציין כי כל משתתף ביצע משימה זו פעמיים, פעם אחת תוך צפייה במסך תוכן הערך ופעם אחת תוך צפייה במסך הגרסאות הקודמות. עניין זה נעשה על מנת להכליל במסגרת הבחינה הן היבטים, הקשורים בתוכנו הנוכחי של הערך והן היבטים, הקשורים באופן התפתחותו. במשימת השיפוט השנייה קיבלו המשתתפים רשימה של 18 מאפיינים כמותיים, אשר זוהו בספרות כבעלי יכולת לרמוז על איכות, כגון אורכו של הערך, עדכניותו ומידת הגיוון של השותפים לכתיבתו. המשתתפים התבקשו לבחור שלושה מאפיינים, אשר לטעמם הינם המועילים ביותר להערכת איכותו של התוכן השיתופי ולפרט את המשמעויות אותם הינם

מייחסים למאפיינים הללו. במסגרת הראיון נשאלו המשתתפים לתפיסתם את סביבת וויקיפדיה וכן להשקפתם בנוגע להיבטים, הקשורים בשילובו של כלי ממוכן להערכת איכות המידע בסביבה זו. בשלב השני הוערכו 2224 ערכים מתוך וויקיפדיה בשפה העברית על סמך התבוננות, אשר נלמדו מן המשתמשים במשימות השיפוט, לשם בחינת יעילותה של שיטת הערכה זו.

ממצאי המחקר מלמדים, כי השימוש במאפייניו הכמותיים של פריט המידע מהווה שיטה תקפה להערכה, הן מן ההיבט האנושי והן מן ההיבט המעשי. בחינת אופן התמודדות המשתמשים עם מלאכת הערכת איכותו של התוכן חשפה כי מאפיינים רבים, אשר היו להם לעזר בעת שיפוטם את הערכים בוויקיפדיה הינם בעלי אופי כמותי. עניין זה מאפשר את הגדרתם כבני מדידה אוטומטית ולשלבם במסגרת כלי ממוכן להערכת איכות המידע. כמו כן, בדיקת המאפיינים הללו אל מול סביבת וויקיפדיה העלתה כי אכן יש ביכולתם להורות על טיבם של הערכים, קרי, להבחין בין פריטי מידע בעלי איכות נמוכה לבין אלו אשר איכותם גבוהה. נוסף על כך, במסגרת המחקר הנוכחי הוצג בפני המשתמשים כלי ממוכן להערכה, שהתבסס על בחירתם את המאפיינים הכמותיים, אשר לטעמם רומזים על איכותם של הערכים ובהתאם להעדפתם זו לצפות בנתונים הגולמיים אודות כל מאפיין ו/או בציון משוקלל עבור הערך. מן הממצאים עולה כי עמדתם של המשתתפים באשר לשילובו של הכלי בסביבת וויקיפדיה הינה חיובית בעיקרה ונובעת מן האמונה כי ביכולתו לסייע להם בעת גיבוש העמדה אודות מידת איכותה של פיסת המידע. עוד עולה מן הממצאים כי מידת נכונותם של המשתמשים ליטול חלק פעיל בתהליך הערכת איכות המידע אינה מושפעת אך ורק מיכולתם הקוגניטיבית כי אם למוטיבציה ישנו תפקיד מהותי בה.

עניינים אלו נידונו בהרחבה במסגרת הדיון וכן הוצעו מספר רעיונות למחקרי המשך בתחום. נוסף על כך, הוצגה תרומתו התיאורטית של המחקר לצד המלצות מעשיות לתכנון מערכת ממוכנת להערכת איכותו של התוכן המקוון. אחת המסקנות הבולטות, העולות מן המחקר, הינה שיש לשקול בחיוב את צירופם של כלים ממוכנים להערכה, כחלק אינטגרלי מסביבת התוכן, המצויות במרחב הווירטואלי. ברם, טרם שילובם יש לוודא כי אכן השיטה, העומדת בבסיסם כמו גם אופן השימוש בהם והדרך בה מוצגים תוצריהם יהיו נהירים לכלל האוכלוסייה, אשר עתידה להסתייע בשירותיהם.

מס' מיון בספריה :

025.04 יער. הע. תשס"ח

מס' מערכת בספריה :

1149962